

ข้อสัญญาและแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม : ศึกษากรณีสัญญาและแนวปฏิบัติระหว่าง
ผู้ประกอบการให้สินเชื่อเงินด่วน โดยเอกชนซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินกับผู้ขอสินเชื่อ

นางสาวชรยา จิตต์ธรรมวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

UNFAIR TERMS OF CONTRACT AND PRACTICES : STUDY ON CONTRACT
AND PRACTICES BETWEEN PRIVATE NON-FINANCIAL INSTITUTE AND
THEIR BORROWERS

Miss Charaya Chitthammawong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

491106

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ข้อสัญญาและแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม : ศึกษากรณีสัญญาและแนวปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินกับผู้ขอสินเชื่อ

โดย

นางสาวชรยา จิตต์ธรรมวงศ์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

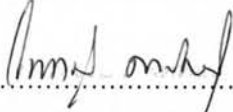
รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

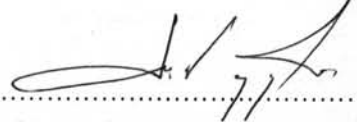
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ลำเรียง เมฆเกรียงไกร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ชาญชัย บุญฤทธิ์ไชยศรี)

ชญา จิตต์ธรรมวงศ์ : ข้อสัญญาและแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม : ศึกษากรณีสัญญาและแนวปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินกับผู้ขอสินเชื่อ.
(UNFAIR TERMS OF CONTRACT AND PRACTICES : STUDY ON CONTRACT AND PRACTICES BETWEEN PRIVATE NON-FINANCIAL INSTITUTE AND THEIR BORROWERS) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 252 หน้า.

การศึกษานี้มุ่งเฉพาะการให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงินเท่านั้น โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำกับควบคุม ได้แก่ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนด หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีไม่ใช่สถาบันการเงิน และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58 นอกจากนี้ยังมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

แม้จะมีกฎหมายใช้กำกับควบคุมการให้สินเชื่อเงินด่วนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการพยายามอาศัยข้อสัญญาและแนวปฏิบัติต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 โดยการเรียกเก็บผลประโยชน์อื่นในรูปของค่าธรรมเนียม หรือโดยอาศัยวิธีการคิดคำนวณดอกเบี้ย อีกทั้งยังมีการเรียกดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย นอกจากนี้ยังให้สิทธิผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมใดๆ ได้เพียงฝ่ายเดียว ตลอดจนให้อำนาจผู้ประกอบการในการเข้าไปภายในสถานที่ครอบครองของผู้ขอสินเชื่อเพื่อยึดทรัพย์สินของผู้ขอสินเชื่อออกขายเพื่อชำระหนี้ได้ด้วยตนเอง

ควรแก้ไขประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฯ เพื่อลดปัญหาการหลีกเลี่ยงพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 โดยการให้คำนิยามคำว่า "ค่าธรรมเนียม" "ค่าบริการ" และ "ค่าปรับ" เพื่อความชัดเจน และควรแยกบัญญัติเรื่องดอกเบี้ยกับค่าธรรมเนียม ค่าบริการและค่าปรับออกจากกันเป็นคนละข้อ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฯ ในส่วนของผู้ขอสินเชื่อ นั้น ควรให้ความรู้ถึงผลคุ้มครองตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ว่ามีผลที่จะช่วยคุ้มครองผู้ขอสินเชื่อมิให้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงได้อย่างไร ในขณะเดียวกันหากมีการฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นสู่ศาล ศาลควรยกกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราขึ้นพิจารณาและพิพากษาให้ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

สาขาวิชา...นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา...2549.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

478 62236 34 : MAJOR LAWS

KEY WORD: LOAN / UNFAIR TERMS OF CONTRACT AND PRACTICES

CHARAYA CHITTHAMMAWONG : (UNFAIR TERMS OF CONTRACT AND PRACTICES : STUDY ON CONTRACT AND PRACTICES BETWEEN PRIVATE NON-FINANCIAL INSTITUTE AND THEIR BORROWERS. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR PAITON KONGSOMBOON, 252 pp.

This study emphasize specifically on quick loan provide by private non-financial institute. The laws relating to regulatory control of loan are 1) 'Declaration of Bank of Thailand on Providing Regulations, Procedures, and Conditions in operating loan business under control for private non-financial institute', 2) 'Declaration of the Ministry of Finance on Personal Loan under regulatory control' issued under the Declaration of Revolutionary Council No.58' 3) 'Civil and Commercial code in part concerning interest and fine' , 4) 'Prohibition of Demanding over Rate of Interest Act BE 2475', 5)'Unfair Contract term Act BE 2540' and 6)'Consumer Protection Act BE2522'.

Even though the laws which control quick loan are exist, there are still attempts to use contract terms and practices to avoid 'Prohibition of Demanding over Rate of Interest Act BE 2475' by collecting other benefits in a way of fees, charging interest, and, moreover, charging compound interest. In addition, an operator is entitled to change the interest rate and fees, as well as entering the borrower's place to seize their properties to settle for their debt.

Declaration of the Bank of Thailand should be revised to reduce the problem of avoiding 'Prohibition of Exceeding Demand of Interest Act BE 2475'. The definition of 'Fees', 'Service charge' and 'Fine' should be prescribed and the provisions concerning interest and fees, service charge and fine should be separated to give the right understanding as intend by the Bank of Thailand. More understanding of the protection of 'Prohibition of Demanding over Rate of Interest Act BE 2475' should be provided to the borrower on how they can be protected from high interest charge. At the same time, if there is a court lawsuit, the court should take such act into consideration and decide that the interest is entirely void as it is about public order or good morals.

Field of study.....Laws.....Student's signature.....*C. Charaya*
Academic year....2006.....Advisor's signature.....*P. Kongsomboon*

กิตติกรรมประกาศ

ก่อนอื่นผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้วิจัย ที่ได้คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบุญ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้ให้คำชี้แนะได้อย่างดีเยี่ยม ตั้งแต่การวางหัวข้อ แนะนำหนังสือที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนชี้แนะแนวความคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งยังกรุณาตรวจตราแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล อาจารย์ชาญชัย บุญฤทธิ์ไชยศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์ และรองศาสตราจารย์สำเริง เมฆเกรียงไกร ที่กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นธุระตรวจวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณศุภฤกษ์ พรเกษมสุข ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณรัชปรานี ชำนาญณรงค์ ที่ให้ความสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีเยี่ยมและคุณณัชฐริดา หมี่ทอง ที่ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยลงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 การประกอบธุรกิจให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งมิใช่สถาบันการเงินและการ กำกับควบคุม.....	5
2.1 รูปแบบของการให้สินเชื่อภายในระบบในปัจจุบัน.....	6
2.1.1 สินเชื่อจากสถาบันการเงิน.....	7
2.1.1.1 ความหมายและลักษณะ.....	7
2.1.1.2 กฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแล.....	16
2.1.2 สินเชื่อที่มิใช่จากสถาบันการเงินแต่อยู่ภายใต้การกำกับควบคุม.....	18
2.1.2.1 ความหมายและลักษณะ.....	18
2.1.2.2 กฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแล.....	19
2.2 การให้สินเชื่อโดยผู้ให้สินเชื่อที่มิใช่สถาบันการเงินแต่อยู่ภายใต้การกำกับควบคุม	20
2.2.1 สินเชื่อเงินด่วน.....	21
2.2.2 ผู้ให้สินเชื่อที่มิใช่สถาบันการเงิน.....	29
2.2.3 ผู้ขอสินเชื่อ.....	37
2.3 การกำกับควบคุมสินเชื่อเงินด่วนในต่างประเทศ.....	38
2.4 การกำกับควบคุมการให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งมิใช่สถาบันการเงิน	
ในประเทศไทย.....	45

2.4.1 สภาพปัญหาของการให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนที่มีใช้สถาบันก่อนมีการ กำกับควบคุม.....	45
2.4.1.1 ลักษณะของปัญหา.....	45
2.4.1.2 ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่เห็นว่าควรมีการควบคุม และบทบาทของรัฐที่ออกประกาศเพื่อการควบคุมการประกอบ ธุรกิจสินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน.....	46
2.4.1.3 แนวคำพิพากษาของศาลในเรื่องเกี่ยวกับการเรียกค่าธรรมเนียม การให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน.....	49
2.4.2 การควบคุมโดยธนาคารแห่งประเทศไทยตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ข้อ 5.....	50
2.4.2.1 ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 58.....	50
2.4.2.2 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การ กำกับ.....	53
2.4.2.3 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้ การกำกับ สำหรับผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน.....	55
2.4.2.4 ขอบเขตอำนาจในการกำกับดูแล.....	70
2.4.3 การควบคุมโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.....	71
2.4.3.1 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.....	74
2.4.3.2 ตามประกาศระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยเรื่องสัญญา.....	78
2.4.3.3 ขอบเขตอำนาจในการกำกับดูแล.....	81

บทที่ 3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับข้อตกลงเรื่องการเรียกดอกเบี้ย เบี้ยปรับ และข้อสัญญา ที่ไม่เป็นธรรม และการวิเคราะห์ผลบังคับของข้อตกลงในเรื่องดังกล่าว.....	82
3.1 ความหมายและลักษณะของดอกเบี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	82
3.1.1 ดอกเบี้ยเป็นดอกผลนิติบัญญัติหนึ่ง.....	82
3.1.2 ดอกเบี้ยจะเป็นเงินตราหรือสิ่งของอย่างอื่นก็ได้.....	83
3.1.3 ดอกเบี้ยมีเฉพาะในหนี้เงินเท่านั้น.....	85
3.2 อัตราดอกเบี้ย ข้อจำกัดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย และผลบังคับ.....	88
3.3 ความหมายและลักษณะของเบี้ยปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	98
3.3.2 เบี้ยปรับต้องมีการตกลงไว้ในสัญญา.....	99

3.3.3	เบี้ยปรับเป็นข้อตกลงอุปกรณ์.....	101
3.3.4	เบี้ยปรับจะเป็นเงินตราหรือการชำระหนี้อย่างอื่นก็ได้.....	101
3.4	การกำหนดเบี้ยปรับในสัญญากู้ยืมเงิน.....	102
3.5	อำนาจศาลในการพิจารณาปรับลดเบี้ยปรับ.....	103
3.6	ความสมบูรณ์และผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ...	106
3.6.1	การทำข้อตกลงเรียกเก็บเบี้ยปรับแฝงในรูปของดอกเบี้ย.....	106
3.6.2	การทำข้อตกลงเรียกเก็บดอกเบี้ยแฝงในรูปค่าใช้จ่ายอย่างอื่น.....	109
3.7	ความหมายและลักษณะของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.....	111
3.8	ผลของการใช้กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเพื่อบังคับกับการเรียก ดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ.....	121
3.9	แนวทางของศาลในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่ เกี่ยวข้องกับการเรียกดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ.....	123
บทที่ 4	วิเคราะห์ข้อสัญญาและแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และแนวทางในการควบคุม การให้สินเชื่อเงินด่วนโดยเอกชนซึ่งมิใช่สถาบันการเงิน.....	125
4.1	รูปแบบของข้อตกลงที่กำหนดไว้ในใบคำขอสินเชื่อส่วนบุคคลและสัญญาสินเชื่อ เงินกู้.....	125
4.1.1	การให้อำนาจผู้ประกอบการปรับอัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่าย ต่างๆ ได้เพียงฝ่ายเดียว.....	125
4.1.1.1	การปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย.....	126
4.1.1.2	การปรับเปลี่ยนอัตราค่าธรรมเนียม.....	133
4.1.1.3	การปรับเปลี่ยนค่าใช้จ่าย.....	135
4.1.2	การคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย.....	136
4.1.3	การเรียกเก็บดอกเบี้ยแฝงในรูปของค่าธรรมเนียม.....	137
4.1.4	การเรียกหนี้คืน.....	147
4.1.5	การเข้ายึดและบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ขอสินเชื่อด้วยตนเอง.....	153
4.2	รูปแบบของแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม.....	160
4.2.1	วิธีการคิดคำนวณดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม.....	160
4.2.2	การใช้สัญญาแบบสำเร็จรูป.....	161
4.2.2.1	การบังคับใช้สัญญาสินเชื่อเงินด่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์.....	163

4.2.2.2 การบังคับใช้สัญญาสินเชื่อเงินด่วนตามพระราชบัญญัติว่าด้วย ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540.....	166
4.2.3 การผูกพันผู้ขอสินเชื่อโดยใช้สัญญาสำเร็จรูป.....	167
4.2.4 การนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ขอสินเชื่อไปใช้ประโยชน์นอกเหนือจากเพื่อการ ขอสินเชื่อ.....	169
4.2.4.1 การส่งข้อมูลให้บริษัทข้อมูลเครดิตและการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิก..	171
4.2.4.2 การนำข้อมูลไปใช้เพื่อประโยชน์ในกิจการอื่นของผู้ประกอบธุรกิจหรือ เผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้ประกอบธุรกิจประเภทอื่นๆ.....	172
4.2.5 วิธีการเรียกหนี้คืนอันไม่เป็นธรรม.....	174
4.2.5.1 ปัญหาการโทรศัพท์ซ้ำๆ และพูดจาหยาบค้าย.....	175
4.2.5.2 ปัญหาการหลอกลวงผู้ขอสินเชื่อ.....	177
4.2.5.3 ปัญหาการแจ้งยอดหนี้.....	178
4.3 แนวทางในการกำกับควบคุมการให้สินเชื่อเงินด่วน.....	178
4.3.1 การกำกับควบคุมในส่วนที่เกี่ยวกับข้อสัญญาและแนวปฏิบัติ.....	179
4.3.1.1 การควบคุมมิให้มีการทำข้อตกลงเกินไปจากหลักกฎหมายและ ผลบังคับ.....	179
4.3.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับควบคุม.....	182
4.3.1.3 ควบคุมให้แสดงวิธีการคิดคำนวณดอกเบี้ย และควบคุมวิธีการเรียก หนี้คืน.....	185
4.3.2 การกำกับควบคุมในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ใบอนุญาตตามประกาศกระทรวง การคลังประกอบกับประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย.....	187
4.3.2.1 ปัญหาอำนาจในการกำกับควบคุม.....	188
4.3.2.2 ขอบอำนาจในการกำกับควบคุม.....	189
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	192
รายการอ้างอิง.....	216
ภาคผนวก.....	219
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	252